

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32782/ln.2023.19.30>

Луців О. В.

*здобувач кафедри адміністративного та конституційного права
Запорізького національного університету*

ЗНАЧЕННЯ ВИВЧЕННЯ СТАНУ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ЩОДО ПРОТИДІЇ БУЛІНГУ

Загальна постановка проблеми. Тема булінгу в Україні останнім часом вивчається досить широко. Утім чимало аспектів лишається осторонь, оскільки автори у своїх дослідженнях зазвичай послуговуються консервативним підходом до вивчення явища, певним чином ігноруючи необхідність здійснення аналізу об'єктивної дійсності, передусім сучасної практики та тенденцій розвитку та поширення булінгу як в Україні, так і проти громадян України, в тому числі дітей, які перебувають за кордоном або були насильницьким способом туди вивезені.

Зважаючи на предмет нашого дослідження та наукову спеціальність, поза рамками нашої детальної уваги ми лишатимемо роботи психологічного, педагогічного та соціологічного змісту, які хоч і становлять значний інтерес, утім слугуватимуть для нас джерельною базою для формування авторських висновків відповідно до визначеного нами предмета дослідження.

Актуальність статті визначена невідповідністю наукових досліджень об'єктивним реаліям та сучасним проявам булінгу проти громадян України.

Аналіз публікацій. Здійснений нами аналіз публікацій, в яких подано різноманітні спроби визначення поняття булінгу уможливають виділити ті з них, які присвячені безпосередньо адміністративно-правовій протидії і визначенню поняття булінгу.

Більше того окремо відмітимо і на той факт, що існують окремі розвідки, в яких робиться саме докладний авторський аналіз підходів до визначення поняття булінгу. Зокрема це стаття *І. Лантух*, в якій авторка згрупувавши певним

чином дослідження, не виділивши при цьому чіткі критерії, здійснила їх сукупний аналіз із подальшим виведенням системоутворювальних ознак булінгу [1].

Однак у цілому висновуємо, що серед публікацій на різну тематику в рамках адміністративно-правової протидії булінгу, також присутні спроби систематизації досліджень, що свідчить про високий прогностичний та інтелектуальний рівень української адміністративно-правової науки, її розвиток в аспекті систематизації знань, з подальшою екстраполяцією на предмет наукових досліджень окремих авторів або в рамках окремих, причому різних наук.

Можемо виділити тих науковців, які досліджували безпосередньо поняття булінгу: В. Гришко, Є. Зеленський, С. Ігнатів, О. Ільїнська, О. Карпенко, К. Катеринчук, А. Комзюк, І. Лантух, Н. Лесько, Б. Логвиненко, О. Мацюк, О. Ожійова, К. Плутицька, А. Полянничко, Н. Прібиткова, А. Полянничко, І. Сидорук, Є. Соболев, О. Шевченко та ін.

Проте у відзначених публікаціях не викладено достатньо чітку концепцію, в рамках якої була вироблена несуперечлива модель розуміння та інтерпретації адміністративно-правової природи поняття „булінгу”, в тому числі з урахуванням дітей українських біженців, які змушені навчатися за кордоном і зазнають актів булінгу, утім є не захищеними нашою державою, а також, кого російські загарбники насильницьким чином вивезли з території України.

На наш погляд така ситуація є відлунням застосування дослідниками не сучасного і не

відповідного об'єктивній дійсності підходу, за якого явище булінгу аналізується через визначення його поняття в КУпАП.

Пропонований нами підхід відрізняється новаторством, адже нами на основі рефлексії наукових досліджень концептуалізується новий науковий сегмент дослідження явища, формулюються чіткі наукові завдання саме в контексті розроблення системи адміністративно-правової протидії булінгу в Україні та проти українських громадян в будь-якій точці планети.

Для логічності викладення подальшого матеріалу, ми згрупували дослідження, де критерієм виступав *предмет дослідження*.

Таким чином виділимо групи досліджень, які становлять джерельну базу нашої дисертації, а потім проаналізуємо кожну з них із формулюванням висновків, корисних для нашого подальшого дослідження.

Внаслідок проведеного аналізу, бібліографію за темою нами було згруповано на наступні блоки досліджень, в яких вивчається:

- 1) адміністративна відповідальність, провадження у справах про булінг;
- 2) кваліфікація адміністративних правопорушень;
- 3) законодавство щодо протидії булінгу;
- 4) правове регулювання протидії булінгу;
- 5) аналіз судових справ, пов'язаних із вчиненням булінгу;
- 6) інші важливі групи досліджень

У рамках даної статті нами буде проаналізовано перші два блоки.

Метою статті є визначення акцентів у наукових дослідженнях щодо визначення адміністративно-правової природу булінгу з метою формування засад адміністративно-правової даному явищу.

Викладення матеріалу. Стосовно *стану адміністративно-правового регулювання протидії булінгу* в Україні, відмітимо, що Законом України „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькування)” [2] було встановлено

адміністративну відповідальність за вчинення булінгу (цькування) учасника освітнього процесу (ст. 173⁴ КУпАП).

Зауважимо, що явище булінгу і відповідне поняття, яке було легітимоване 18 грудня 2018 року, були предметом пізнання науковців різних галузей: психологів і педагогів, соціологів і кримінологів, адміністративістів. Останнім часом значна увага, особливо після 2018 року приділяється правниками. Відтак, суто з теоретичних позицій можемо констатувати, що дана тема досліджується значною кількістю авторів, в рамках різних наук, що є свідченням комплексності даного явища.

З *одного боку*, ця тенденція є позитивною, адже закладає фундамент для міждисциплінарних досліджень і комплексного розуміння вища. З *іншого боку*, різність підходів, які є не уніфікованими між собою, відсутність несуперечливої системи знань та єдиних методологічних підходів до дослідження дає підстави висновувати, що в адміністративно-правовій науці не було розроблено із запропоновано системи теоретичних знань та концепцію адміністративно-правової протидії булінгу, яка б відповідала практичним потребам будови оновленого поствоєнного українського суспільства та безпекової соціальної правової держави.

На тлі активного дослідження тематики булінгу, особливу форм його прояву, визначальною рисою адміністративно-правових розвідок залишається недооцінка значення адміністративного проступку, який виступає первісним компонентом інститутів адміністративного законодавства. Більше того, в національному адміністративному законодавстві адміністративний проступок булінгу неправомірно звужений лише учасниками освітнього процесу, що наразі не відповідає змісту досліджуваного явища.

Більше того, війна проти України вносить свої корективи, в тому числі і щодо нового розуміння і нових форм прояву булінгу, нового адміністративно-правового дискурсу. Зокрема **булінгу проти українських біженців**.

Чітке розуміння причинно-наслідкових зв'язків між явищами об'єктивної дійсності та певними соціальними проявами девіантної поведінки є важливим з огляду на побудову правової держави, повної реалізації положень Концепції адміністративної реформи в Україні, зокрема щодо запровадження нової ідеології функціонування виконавчої влади і місцевого самоврядування як діяльності щодо забезпечення реалізації прав і свобод громадян, надання державних та громадських послуг.

Отже в рамках проведеного нами наукового дослідження, було виділено окрему групу розвідок, в яких булінг розглядався крізь призму *адміністративної відповідальності, а також аналізувалися деталі та особливості провадження у справах про булінг.*

Цікавою виступає загальнотеоретичне дослідження М. Приходько, в якому ним було здійснено спробу дослідження об'єктивних елементів юридичного складу адміністративного правопорушення булінгу [4].

У межах статті розглянуто об'єктивні елементи юридичного складу адміністративного правопорушення за булінг (цькування) в Україні:

- *об'єкт* (загальний, родовий, видовий, безпосередній, основний та додатковий);
- *об'єктивну сторону* (яка проявляється у вигляді протиправного діяння, складається з альтернативних дій психологічного, фізичного, економічного, сексуального насильства та є закінченим; залежно від настання шкідливих наслідків є змішаним: формально-матеріальним).

На основі аналізу *об'єкту* та *об'єктивної сторони* адміністративного правопорушення (проступку) за булінг (цькування), сформульовано пропозиції щодо внесення змін до ст. 173⁴ КУпАП: *Булінг (цькування)*, тобто діяння, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи або такою

особою стосовно інших осіб, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого [4, с. 146].

У своїй дослідженнях ми неодноразово звертали свою наукову увагу на помилковість та некоректність звуження булінгу лише сферою освітнього процесу. Причому нами було виявлено тенденцію, за якою окремі дослідники фактично визначають об'єктом правопорушення честь та гідність людини, утім далі тиражуючи помилкові кліше порушують логіку власного викладення.

У цьому ракурсі принциповою виступає думка М. Приходько, яку повністю підтримуємо, адже це резонує нашій авторській принципівій позиції, що як феномен, **булінг не має просторових рамок та може вчинятися будь-де.** Узгоджуючи з об'єктом адміністративного правопорушення (проступку) булінгу (цькування), місце вчинення булінгу (цькування) пропонуємо вважати громадське місце та (або) Інтернет – середовище [4, с. 151].

Важливим зауваженням О. Мельничук є те, що для кваліфікації булінгу систематичність (повторюваність) діяння є неодмінною його ознакою [5, с. 45]. Також ми підтримуємо позицію дослідниці, яка акцентує на тому, що булерами можуть виступати усі учасники освітнього процесу, а не лише учні, адже „булінг не залежить від економічних, соціальних чи інших умов, в яких перебуває особа. Він радше залежить від психологічних особливостей учасників освітнього процесу, передусім, їх рис характеру, які й визначають модель поведінки особи в суспільстві; яка, своєю чергою, обумовлена цінностями, які домінують у відносинах між людьми – ввічливість, великодушність, вірність, доброта, милосердя, шляхетність, чесність або навпаки – невігластво, байдужість, гординя, жорстокість, хитрість, марнославство, цинізм тощо [5, с. 46].

Важливим є звернення уваги О. Мельничук вказування на те, що зіставлення п. 31 ч. 1 ст. 1 Закону та ст. 173⁴ КУпАП показує, що

в останньому відсутні типові *ознаки булінгу*, які натомість викладені в Законі, а саме:

1) *систематичність* (повторюваність) діяння;

2) *наявність сторін* – кривдник (булер), потерпілий (жертва булінгу), спостерігачі (за наявності);

3) *дії або бездіяльність кривдника, наслідком яких є заподіяння психічної та/або фізичної шкоди, приниження, страх, тривога, підпорядкування потерпілого інтересам кривдника, та/або спричинення соціальної ізоляції потерпілого* [5, с. 45].

Також в контексті аналізу суб'єктів вчинення адміністративного правопорушення є слушною думка О. Мельничук, яка відзначає, що трапляється й так, що жертвами булінгу стають дорослі – вчителі, викладачі або батьки учнів [5, с. 46].

На сьогодні можна чітко говорити про існування такої проблеми серед внутрішньо переміщених осіб, зокрема до Києва, батьки яких не завжди можуть „тягнути” ті збори коштів, які є в київських школах, через що їхні діти зазнають як безпосереднього булінгу, а батьки цих дітей зазнають опосередкованого булінгу через їхнє приниження учнями. Інші моделі поведінки, іншу культура, інший матеріальний рівень, інші тип світогляду переміщених, а також біженців – стають однією із суттєвих умов щодо вчинення булінгу як проти дітей, так і щодо батьків.

Звичайно логічним є звернення до історії, як дозволяє відслідкувати рівень рефлексії законодавця даного явища, встановивши при цьому суттєво важливі характеристики як трансформації самого явища, так і адекватності його відображення у законодавчих дефініціях.

Цікавим у даному аспекті виявилось дослідження генези адміністративної відповідальності за булінг, яке здійснив М. Приходько. Внаслідок проведеного дослідження даним автором було виділено *історичні періоди генезису адміністративної відповідальності за булінг (цькування) в Україні*, яка представлена наступним чином:

- 1 етап – XVI ст *початковий* (норми права, які регулювали відношення до дитини мали рекомендаційний характер, а отже відповідальність за їх порушення не передбачалася);

- 2 етап – XVII - XIX ст *послаблюючий* (послаблення знущання над дитиною, посилення її прав, проте, у зазначений період відповідальність за насилля над дитиною, у тому числі й булінгу не застосовувалася);

- 3 етап – XX ст. *законотворчий* (ратифікація міжнародних договорів та прийняття Україною нормативно-правових актів, які регулюють та захищають права дитини; впровадження адміністративної відповідальності за порушення прав останньої);

- 4 етап – XXI ст. *модернізований* (законодавче закріплення адміністративної відповідальності за булінг (цькування) в Україні) [6, с. 270].

Відзначимо і на ще одну авторську статтю М. Приходько, в якій даним автором проаналізовано суб'єктивні елементи юридичного складу адміністративного правопорушення за булінг [7].

Окремо в рамках даної групи виділимо публікації, присвячені аналізу особливостей *провадження у справах про булінг*. Зокрема, І. Дрок, розглядаючи особливості провадження у справах про булінг, відзначає на три основні проблеми, з якими стикаються органи Національної поліції: неправильна кваліфікація вчинюваних діянь; недоліки складання протоколів, зокрема загальність фабули, без уточнення об'єктивних ознак складу адміністративного правопорушення; закриття справ у зв'язку з відсутністю складу правопорушення або закінченням строку позовної давності [8]. Поза це, висновуємо, що в цілому можна згадати й інші роботи, в яких в той чи інший спосіб розглядаються питання *відповідальності за булінг* [9-19], превенції ювенальної деліктності [20].

Важливо місце серед публікацій посідають ті, що присвячені аналізу проблемних питань *кваліфікації адміністративного правопорушення як булінг*.

Зокрема, Ю.Градова відзначає, що *булінг* – тривале систематичне, психологічне або фізичне насильство з боку групи осіб – відносно однієї особи (жертви) або однієї особи (агресора), за підтримки інших відносно жертви. До психологічного насильства відноситься залякування, постійні словесні образи, відбирання і маніпуляції з особистими речами, навішування ярликів і образливих прізвиськ, також, може бути фізичне насильство – від поштовхів до побоїв.

Відповідно до кваліфікуючих ознак належать:

- 1) систематичність (повторюваність);
- 2) наявність сторін: кривдник (булер), потерпілий (жертва булінгу), спостерігачі (за наявності);
- 3) має бути заподіяна психічна та/або фізична шкода, приниження, страх, тривога, підпорядкування потерпілого інтересам кривдника, та/або спричинення соціальної ізоляції потерпілого.

Якщо відсутня хоча б одна з ознак у вчинених діях, то вони не можуть бути кваліфіковані як булінг [21, с. 87].

Причому до найбільш поширених *підстав для закриття справи* при кваліфікації насильницьких дій як булінг, дана дослідниця включає:

- разовість випадків насильницьких дій (немає ознак систематичності та повторюваності);
- конфлікт між підлітками за відсутністю нерівності сил та відсутністю таких сторін як булер та жертва;
- відсутність шкоди або інших відчутних наслідків [21, с. 87].

Цікавим є дослідження Н. Опольської, в якому авторкиня проаналізувала засоби та заходи протидії булінгу, в тому числі й визначила юридичний склад булінгу як адміністративного проступку, який включає:

- *об'єкт* – здоров'я, воля, честь і гідність особи;
- *об'єктивну сторону*, яка проявляється: 1) у діях чи бездіяльності щодо енергетичного (фізичного), або інформаційного (психічного)

впливу на жертву (потерпілого), 2) у наслідках, що проявляються у сильному фізичному чи моральному стражданні, 3) у причинному зв'язку між вказаними діями (бездіяльністю) і наслідками;

- *суб'єкта булінгу* – учасника освітнього процесу;
- *суб'єктивну сторону*, що характеризується прямим умислом з метою завдати фізичних і моральних страждань особі, дискредитувати, принизити честь і гідність особи, примусити до дій, що суперечать його волі, отримати певне визнання [22].

Важливою в контексті нашого дослідження є теза Н. Опольської що, *повторність або систематичність* – це обтяжуюча ознака булінгу, яка передбачає суворіше покарання, а не типова ознака досліджуваного адміністративного проступку [22, с. 106]. Більше того, авторкиня пропонує виключити систематичність з ознак булінгу зі ст. 173⁴ КУпАП та п. 3 ст. 1 ЗУ „Про освіту” [22, с. 106].

Тобто авторкиня, як і переважна більшість дослідників не порушує важливе теоретичне питання: щодо *співвідношення понять повторності і тривалості адміністративного правопорушення*.

Більше того, дослідниця наголошує на тому, що *повторність* є обтяжуючою, а не іманентною ознакою даного делікту, що з тексту статті не вбачається науково доведеним і може розглядатися лише як приватна позиція дослідниці, не підкріплена аналізом матеріалів судової практики. Поза це, в переважній більшості

У напрямі протидії, дослідниця відзначає на необхідності: 1) вчасної реакції з боку педагогів, батьків, друзів та родичів дитини на перші ознаки булінгу в її оточенні; 2) здійснення анонімних анкетувань у дитячих колективах; 3) збільшення кількості виховних годин в освітніх закладах [22, с. 106].

На наш погляд, дані пропозиції відірвані від практики, оскільки Н. Опольська не працює з дітьми в школі і не володіє інформацією щодо можливостей і здатностей дітей

працювати на пропорованих „виховних годинах”. Такі пропозиції носять демагогічний і популістський характер, мало підсилюючи справжній зміст адміністративно-правової протидії булінгу в Україні.

Цим додатково підкреслюється правильність вимоги МОН України щодо обов’язкового дослідження рівня вивчення теми, розуміння витоків формуванні авторських позицій, і таким чином розуміння валідності тих чи інших висновків, їх придатності до операціоналізації в адміністративно-правовій практиці протидії булінгу як системному явищу.

Утім, ми підтримуємо думку тих авторів, які акцентують на можливих трансформаціях адміністративної відповідальності до кримінальної відповідальності в разі, коли булінг завдає шкоди життю та здоров’ю, і таким чином вже мають розглядаються питання притягнення винних до кримінальної відповідальності.

У даній групі авторів виділимо цікаву роботу В. Маньгори, К. Вітківської, які досліджували особливості юридичної відповідальності за прояви булінгу та шляхи боротьби з ним [23].

Зокрема авторами наголошено, що оскільки нормами Закон України від 18.12.18 р. № 2657-VIII „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)” не передбачається внесення змін до Кримінального кодексу України стосовно запровадження кримінальної відповідальності за скоєння правопорушень, пов’язаних з булінгом (цькуванням), оскільки скоєння правопорушником при вчиненні булінгу (цькування) інших дій, кваліфікуються відповідними статтями Кримінального кодексу України, зокрема – заподіяння тілесних ушкоджень різних видів тяжкості тощо, тому, у цьому випадку правопорушник нестиме відповідне кримінальне покарання без додаткового зазначення про це у Кодексі України „Про адміністративні правопорушення” [23, с. 100].

Відтак, бачимо чітку авторську позицію: у разі вчинення булінгу, який за своїми діями та наслідками становить кримінальне правопорушення авторами пропонується без зазначення на КУпАП кваліфікувати дії особи відповідно до КК України. Зокрема до переліку можливих статей, які детально розглядаються в аналізованій публікації В. Маньгори, а також на які в своїй публікації відзначає О. Мельничук, належать: ст. 120 „Доведення до самогубства”, ст. 121 „Умисне тяжке тілесне ушкодження”, ст. 122 „Умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження”, ст. 125 „Умисне легке тілесне ушкодження”, ст. 186 „Грабіж”, ст. 187 „Розбій”, ст. 189 “Вимагання”) [5, с. 45].

Не обминули увагою автори і найбільш розповсюджену тему, коли наслідком булінгу може стати *доведення до самогубства*. Зокрема ними відзначено, що коли результатом булінгу може стати замах на самогубство чи самогубство людини, такі діяння можуть привести винну особу до кримінальної відповідальності за статтею 120 КК України [23, с. 100].

Ми власно маємо дещо іншу позицію із цього приводу, яка буде викладена в наступних публікаціях, але наразі лише відмітимо, що дана публікація є чіткою, логічною, автори не уникають авторських висновків, більше того сміливо їх формують та пропонують на розсуд науковій громадськості. Статті притаманна чітка структура, ті ясні результати, на відміну від аналізованих вище робіт в яких все зводить до загальних закликів до „необхідності удосконалення”, „корисності поліпшення якості надання освітніх послуг”, „проведенні просвітницької роботи”. Ніяк не применшуючи ролі загально правових заходів, переконані, що роботи, в яких надаються конкретні пропозиції як щодо удосконалення законодавства, так і щодо адміністративно-правової протидії цьому небезпечному явищу несуть більше користі як в науковому плані, так і щодо організації ефективної правозастосовної практики.

Є й інші дослідження, які були опрацьовані нами і враховані при формулюванні авторських висновків [24-27].

Висновки. Аналітичне дослідження стану вивчення адміністративно-правової протидії булінгу уможливило сформулювати проблемоутворюючий комплекс завдань, які були згруповані нами за наступними критеріями:

- 1) вже вирішені;
- 2) частково вирішені;
- 3) які мають не вірні рішення;
- 4) які не вирішені взагалі.

Внаслідок проведеного аналізу, бібліографію за темою нами було згруповано на наступні блоки досліджень, в яких вивчається: адміністративна відповідальність, провадження у справах про булінг; кваліфікація адміністративних правопорушень; законодавство щодо протидії булінгу; правове регулювання протидії булінгу; аналіз судових справ, пов'язаних із вчиненням булінгу; інші важливі групи досліджень

У рамках даної статті проаналізовано перші два блоки. Встановлено низьку частотність вживання авторами широкого арсеналу адекватних *методологічних* прийомів.

Також характерним для більшості досліджень виступає той факт, що по тексту автори вказують чітко на один об'єкт адміністративного правопорушення, натомість при аналізові диспозиції ст. 173⁴ КУпАП, вони не встановлюють і не констатують на невідповідність результатів свого дослідження і того родового об'єкта, який визначено законодавцем.

Тим самим більшість дослідників, викладаючи результати своїх розвідок наприкінці

статті формують невідповідні власному змісту статті висновки, фактично ігноруючи основне питання, яке фактично і виступає підґрунтям для винесення не завжди виправданих судових рішень в адміністративних справах.

Характерологічною ознакою більшості досліджень є відсутність чіткої авторської позиції, а також слабе володіння юридичною технікою.

Внаслідок проведеного нами дослідження встановлено *відсутність*:

- чіткості у позиціях щодо трансформації адміністративної до кримінальної відповідальності;
- науково обґрунтованої позиції щодо аргументації атрибутивних ознак булінгу, зокрема систематичності;
- теоретичного адміністративно-правового обґрунтування порізнення понять: тривале і повторюване адміністративне правопорушення.

Нами встановлено необхідність ретельного вивчення бібліографії з метою чіткої рефлексії як стану наукових досліджень, так і розуміння джерел походження тих чи інших висновків, виявлення корелятивних зв'язків, встановлення детермінант, і виявлення суттєвих похибок у логічних зв'язках. Відзначено на помилковість встановлення причинно-наслідкових зв'язків між ознаками складу адміністративного правопорушення і формулюванням правової дефініції булінгу.

Анотація

Новаторство пропонованого в статті підходу полягає у тому, що на основі рефлексії наукових досліджень концептуалізується новий науковий сегмент дослідження явища, формулюються чіткі наукові завдання саме в контексті розроблення системи адміністративно-правової протидії булінгу в Україні та проти українських громадян в будь-якій точці планети. Для логічності викладення матеріалу, дослідження були згруповані за критерієм предмета дослідження. Було виділено групи досліджень, які становлять джерельну базу нашого дослідження, проаналізовано кожна з них із формулюванням висновків, корисних для нашого подальшого дослідження.

Бібліографію за темою нами було згруповано на наступні блоки досліджень, в яких вивчається: адміністративна відповідальність, провадження у справах про булінг; кваліфікація адміністративних правопорушень; законодавство щодо протидії булінгу; правове регулювання протидії булінгу; аналіз судових справ, пов'язаних із вчиненням булінгу; інші важливі групи

досліджень. У рамках даної статті проаналізовано перші два блоки. Встановлено низьку частотність вживання авторами широкого арсеналу адекватних методологічних прийомів.

Висновується, що серед публікацій на різну тематику в рамках адміністративно-правової протидії булінгу, присутні спроби систематизації досліджень, що свідчить про високий прогностичний та інтелектуальний рівень української адміністративно-правової науки, її розвиток в аспекті систематизації знань, з подальшою екстраполяцією на предмет наукових досліджень окремих авторів або в рамках окремих, причому різних наук.

Встановлено, що у відзначених публікаціях не викладено достатньо чітку концепцію, в рамках якої була вироблена несуперечлива модель розуміння та інтерпретації адміністративно-правової природи поняття „булінгу”, в тому числі з урахуванням дітей українських біженців, які змушені навчатися за кордоном і зазнають актів булінгу, утім є не захищеними нашою державою, а також, кого російські загарбники насильницьким чином вивезли з території України.

Встановлено відсутність: 1) чіткості у позиціях щодо трансформації адміністративної до кримінальної відповідальності; 2) науково обґрунтованої позиції щодо аргументації атрибутивних ознак булінгу, зокрема систематичності; 3) теоретичного адміністративно-правового обґрунтування порізнення понять: тривале і повторюване адміністративне правопорушення.

Доведено необхідність ретельного вивчення бібліографії з метою чіткої рефлексії як стану наукових досліджень, так і розуміння джерел походження тих чи інших висновків, виявлення корелятивних зв'язків, встановлення детермінант, і виявлення суттєвих похибок у логічних зв'язках. Відзначено на помилковість встановлення причинно-наслідкових зв'язків між ознаками складу адміністративного правопорушення і формулюванням правової дефініції булінгу.

Ключові слова: булінг, адміністративно-правова протидія булінгу, булінг українських біженців, склад правопорушення, тривалість правопорушення, адміністративний делікт, повторність, систематичність.

Lutsiv O. V. The significance of studying the status of administrative law research on anti-bullying

The innovation of the approach used in the article is as follows: based on the reflection of scholarly contributions, it is conceptualized a new scientific segment of the phenomenon under study; concrete scientific tasks are formulated in the context of developing the system of administrative prevention of bullying in Ukraine and in relation to Ukrainian citizens in any point of the world. To make material presentation logical, studies were grouped according to the research subject. It was separated groups of studies which compose a source base of the present research, and each was analyzed along with the formulation of conclusions relevant to our further studies.

The author grouped the relevant bibliography into the following blocks of research dealing with administrative responsibility, proceedings in bullying cases; qualification of administrative offenses; anti-bullying legislation; legal regulation of anti-bullying; analysis of court cases related to bullying; other important research groups. Within the present article, the first two blocks were analyzed. A low frequency of use by the authors of a vast array of adequate methodological techniques was established.

It was concluded that publications devoted to different topics of administrative law prevention of bullying contain attempts to systematize research. It proves a high prognostic and intellectual level of Ukrainian administrative law science, its development in terms of knowledge arrangement with further extrapolation on the research subject of individual authors or different sciences.

The author established that the publications did present a well-formulated concept which would contribute to elaborating a consistent model of understanding and interpretation of the administrative nature of “bullying”, including considering the children of Ukrainian refugees who have to study

abroad and are subject to bullying acts but are not protected by our state, as well as those who were forcibly taken out of Ukraine by the Russian invaders.

It was marked a lack of 1) solid positions regarding the transformation of administrative to criminal liability; 2) a scientifically based position regarding the argumentation of attributive signs of bullying, in particular systematicity; 3) theoretical administrative-legal justification of the difference in concepts: long-term and repeated administrative offense.

The author proves the need to thoroughly study bibliographies for reflecting both the state of scientific research and understanding the origin sources of certain conclusions, identifying correlations, establishing determinants, and finding significant errors in logical connections. The falsity of establishing cause-and-effect relationships between the features of an administrative offense and the formulation of the legal definition of bullying is highlighted.

Key words: bullying, administrative law prevention of bullying, bullying of Ukrainian refugees, corpus delicti, duration of offense, administrative tort, repetition, systematicity.

Список використаних джерел:

1. Лантух І. Огляд доктринальних та законодавчих джерел із питання інтерпретації поняття „булінг” // *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. № 2. С. 55-60.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькування) : Закон України // *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2019, № 5, ст. 33.
3. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні : Указ Президента України від 22 липня 1998 року № 810/98.
4. Приходько М.В. Об’єктивні елементи юридичного складу адміністративного правопорушення (проступку) булінгу. URL : <https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj09-02-037>.
5. Мельничук О. Ф. Правові засоби протидії булінгу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, 2019. Серія ПРАВО. Випуск 55. Том 2. С. 44-47.
6. Приходько М.В. Генезис адміністративної відповідальності за булінг. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, 2021. Серія „Право”. Випуск 64. С. 270-275.
7. Приходько М.В. Суб’єкт та суб’єктивна сторона юридичного складу адміністративного правопорушення (проступку) за булінг (цькування). *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 9. С. 187-189.
8. Дрок І. Проведення у справах про булінг. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 7. С. 149-152.
9. Навродський О.О. Забезпечення прав дитини в Україні: теоретичні і практичні засади адміністративно-правового регулювання: дис.. доктора юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2018. 471 с.
10. Поштаренко О.В. Генезис адміністративної відповідальності за вчинення насильства щодо фізичної особи в Україні. *Jurnalul juridic national: teorie si practică*. 2020. № 1 (41). С. 57-61.
11. Стрельченко О. Доктринальна характеристика; детермінанти булінгу (цькування) в Україні. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 4. С. 250-258.
12. Стрельченко О. Особливості адміністративної відповідальності за вчинення булінгу в Україні. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/19182/1/%D0%97%D0%91%D0%86%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%9A%2014.12.2020_p203-206.pdf
13. Кустов О. Що таке булінг? Хто і яку відповідальність буде за нього нести? І яка відповідальність передбачена за найстрашніший наслідок булінгу – самогубство? *Судова влада України*. URL: <https://court.gov.ua/press/news/830461/>.

14. Лежнєва Т.М., Черноп'ятов С.В. Склад булінгу (цькування) як адміністративного правопорушення. *Порівняльно-аналітичне право*. № 2. 2019. С. 136-139. URL: <http://ir.duan.edu.ua/bitstream/123456789/3053/1/37.pdf>.
15. Тілікіна Н.В., Гольцберг К.О., Мельниченко А.А. Конспект лекцій Булінг (цькування) як явище, його форми та учасники. С. 19. URL: <https://nupp.edu.ua/uploads/files/0/main/deps/ps/buling/module1/buling-iakiavische.pdf>.
16. Логвиненко Б.О., Ігнатов С.О. Проблемні аспекти адміністративної відповідальності за вчинення булінгу (цькування). *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 6. С. 266–268.
17. Петренко Б. Штрафи та громадські роботи: чи вирішить закон проблему цькування? Укрінформ. *Мультимедійна платформа іномовлення України*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2605203-strafi-tagromadski-roboti-ci-virisit-zakon-problemu-ckuvanna.html>.
18. Кожура Л.О. Юридичний аналіз суб'єкту та суб'єктивної сторони складу адміністративних правопорушень, що порушують право на охорону здоров'я осіб з інвалідністю. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 2. Том 2/2020 С. 29-31.
19. Белікова О.В. Юридичний склад адміністративного правопорушення. *Держава та регіони*. Серія: Право. 2013. № 3 (41). С. 22–28.
20. Іщенко І.В. Класифікація повноважень поліції щодо превенції ювенальної деліктності. *Вісник ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка*. 2018. Вип. 3 (83). С. 142-152.
21. Градова Ю.В. Кваліфікація адміністративного правопорушення як булінг: проблемні аспекти. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія „Право”. Випуск 30. 2020. С. 85-90.
22. Опольська Н. Булінг: юридичний склад адміністративного проступку. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 10. С. 101-106.
23. Маньгора В.В., Вітковська К.А. Особливості юридичної відповідальності за прояви булінгу та шляхи боротьби з ним. *Інформація і право*. 2022. № 1(40). С. 97-110.
24. Сорочан Д.А. Особливості розгляду підрозділами Національної поліції справ про адміністративні правопорушення, пов'язані з булінгом учасників освітнього процесу. *Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених*. Харків, 2020. С. 263-266.
25. Правозастосовна практика стосовно булінгу: що необхідно знати правозахиснику. *Українське право*. URL: <https://ukrainepravo.com/law-practice/lawyers-practice/pravozastosovna-praktyka-stosovno-bulingu-shcho-neobkhidno-znaty-pravozakhysnyku>.
26. Король А. Причини та наслідки явища булінгу. *Відновне правосуддя в Україні*. 2009. № 1–2 (13). С. 84–93.
27. Гомзяк І. Правозастосовна практика стосовно булінгу: що необхідно знати правозахиснику. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.